

یک روحانی شیرین

زندگی، شخصیت و اندیشه‌های تربیتی

محسن قرائتی

ناصر نادری

تألیفات قرائتی

تفسیر نور (ده جلد)؛ سیمای مدیر موفق؛ قرآن و متولیان قرآن؛ چهارصد نکته از تفسیر نور؛ اصول عقاید اسلامی؛ دقایقی با قرآن؛ پرتوی از نور؛ تفسیر نماز؛ پرتوی از اسرار نماز؛ راز نماز؛ آشنایی با نماز؛ ۱۱۴ نکته درباره نماز؛ ۱۳۰۰ نکته در مدیریت اسلامی؛ خمس و زکات؛ گناه‌شناسی؛ قرآن و تبلیغ؛ حج؛ امر به معروف و نهی از منکر؛ تمثیلات تفسیر نور؛ قرآن و امام حسین (ع)؛ تمثیلات؛ پرسش و پاسخ‌های قرآنی (دو جلد)؛ آشنایی با اسلام (برای نوجوانان)؛ سیره پیامبر با نگاهی به قرآن کریم.

اغلب ایرانی‌ها نام «محسن قرائتی» را شنیده‌اند. روحانی توانایی که بیش از سی سال است، هر هفته، عصرهای پنج‌شنبه مهمان خانه‌های مردم ایران است، لهجه و بیان مردم کاشان دارد. مهربانی، سادگی و خلوص از نگاه، حرکات، پوشش و بیانش می‌بارد. تقریباً همه او را دوست دارند. معلم است؛ واقعاً معلم است. عمق، سادگی، جذابیت، تنوع در قالب‌ها و موضوع‌ها، در بیان او، منحصر به فردش کرده است. حرف‌هایش عمدتاً بر مدار قرآن کریم و روایات معصومان علیهم‌السلام است. شاید حالا حالاها کسی مانند قرائتی نیاید. آنچه در اینجا آمده است، تنها گوشه‌ای است از زندگی، شخصیت و اندیشه‌های تربیتی او.

○ نصیحت مردی که از آسمان آمده بود!

اوایل کارم بود که پای تخته سیاه برای جوان‌ها برنامه اجرا می‌کردم. شهید بهشتی از آلمان به ایران آمده بود. به‌همراه دوستان و جمعی از فضایی قم به ملاقات ایشان رفتیم. به او عرض کردم: «شما برای جوان‌های آلمانی چه می‌گفتید تا من نیز برای جوانان کاشان بگویم؟» همه حاضران خندیدند، به غیر از خود ایشان که با چهره‌ای جدی گفت: «جوانان با هم فرقی ندارند. همه دارای فطرتی پاک هستند. آنچه باعث هدایت جوان‌های آلمانی می‌شود، باعث هدایت جوانان کاشان هم می‌شود.»

بعد به من نصیحتی کرد و گفت: «آقای قرائتی، اگر بتوانید در تبلیغ دین، خرافات را از آن جدا کنید، کار مهمی انجام داده‌اید!»

شخصیت فرهنگی

محسن قرائتی (۱۳۲۴) روحانی سخنور و معلم توانمندی است. مخاطبانش را خوب می‌شناسد. به متون دینی تسلط دارد. در شیوه ارائه و بیانش شگردهای خلاق و نوآورانه‌ای دیده می‌شود. از ابزار آموزشی و ارتباطی به‌نحو مطلوب استفاده می‌کند.

از عنصر جذاب قصه و حکایت به‌خوبی و به‌شکل حرفه‌ای استفاده می‌برد؛ به‌ویژه از فرازهای زندگی چهارده معصوم علیهم‌السلام و قصه‌های قرآن کریم. تمثیل جزو جدانشدنی از بیان اوست و مفاهیم بلند و عمیق را در قالب‌های کوتاه و شیرین و قابل فهم برای همه استعدادها در شکل تمثیل ارائه می‌کند.

استمرار و پشتکار در اجرای برنامه «درس‌هایی از قرآن» در بیش از سه دهه در تلویزیون، نشانه اراده آلمانی و خالص اوست. قرائتی فقط دین‌شناس نیست، بلکه خود متعبد به تعالیم دینی است، خلوص و پایبندی به فرایض دینی و روحیه توسل جستن به ائمه علیهم‌السلام از ظرایف روحی اوست.

در گذر
زمان

۱۳۲۴

تولد در کاشان

۱۳۳۸

ورود به حوزه علمیه کاشان

۱۳۳۹

مهاجرت به حوزه علمیه قم و تحصیل در مدرسه خان

۱۳۵۸

حضور در تلویزیون برنامه‌های از قرآن به پیشنهاد استاد شهید مرتضی مطهری

تجربه‌ها و رهنمودهای اسناد قرائتی از زبان خودش

○ کار گروهی

تجربه کار گروهی را در هنگام تألیف تفسیر نمونه از آیت‌الله مکارم آمختیم. فهمیدم، اگر ما نیز مثل حضرت موسی(ع) در کارها از خداوند شریک خوبی درخواست کنیم، که هم افق باشیم، موفق‌تر خواهیم بود.

○ برای نسل نو

برخلاف بعضی که در کار تبلیغ اصل را بر عنوان علمی و اعتبارات اجتماعی و دعوت رسمی با تأمین اعتبار کافی می‌دانند، با لطف الهی، من اصل را بر این امور گذاشته‌ام: ساده‌گویی، خلاصه‌گویی، مستندگویی، استفاده از مثال برای نسل نو و رایگان بودن، شیوه کار من است.

○ تنوع در بیان

سبک قرآن، تنوع در بیان است. قرآن در مورد خداشناسی، «آسمان» و «شتر» را در کنار هم نام می‌برد. در عدالت، آسمان و ترازو را کنار هم می‌گذارد. بر این اساس، در جلسات خود در این سال‌ها سعی کردم متنوع حرف بزنم. استدلال باید در کنار یک نکته اخلاقی، در کنار یک داستان، در کنار یک حدیث و در کنار یک لطیفه باشد.

○ آدم‌ها و میوه‌ها

مردم چند دسته‌اند: بعضی مثل توت با یک حرکت و تکان به راحتی فرو می‌افتند و با اولین صدای اذان روانه مسجد می‌شوند. بعضی مثل انار با حرکت شاخه جدا نمی‌شوند؛ باید

دانه دانه و با دست آن‌ها را جدا کرد. بعضی مثل گل هستند که تیغ هم دارند؛ ولی باید حوصله کرد و با دقت آن‌ها را چید. بعضی مثل نارگیل هستند که در دسترس نیستند و وقتی هم با نردبان به سراغشان می‌رویم، دور آن‌ها پوشیده از تار است. وقتی با سختی فراوان پوست آن‌ها را می‌شکافیم، قلب سفیدشان را می‌بینیم. بعضی از مردم هم مثل گردو هستند، کوچک ولی بالانشین که تا چوب بر سرش نخورد، پایین نمی‌آید!

پس همه مردم را نمی‌توان به یک طریق هدایت کرد؛ همان‌گونه که تمام میوه‌ها را نمی‌توان با یک شیوه از درخت جدا کرد. این خود به فن، هنر، تخصص، علم و تجربه نیاز دارد.

○ کوتاهی سخن

گرچه گاهی سخنرانی و گفت‌وگوی طولانی نیاز است، ولی اصل در گفتن و نوشتن، کوتاهی سخن است.

○ هم علمی و هم روان

برخلاف بعضی که علمی بودن را به پیچیده‌گویی و پیچیده‌نویسی می‌دانند، معتقدم می‌توان هم علمی گفت و هم روان.

○ ساده‌ترین وسایل

در سی سال تلویزیون، با ساده‌ترین ابزار (تخته‌سیاه و گچ)، بدون تغییر لباس، لهجه، قیافه، وسایل کمک آموزشی جدید و بدون تغییر دکور و آرم و عنوان کار کردم تا نشان دهم با ساده‌ترین وسایل هم می‌توان موفق بود.

چند تجربه

○ بلد نیستم!

جلسه پاسخ به سؤالات بود و من مسؤل پاسخ‌گویی به سؤالات. سؤال نخست مطرح شد، گفتم: «بلد نیستم!» سؤال دوم طرح شد:

- بلد نیستم!

سؤال سوم مطرح شد.

- بلد نیستم!

یکی گفت: «مگر اسم جلسه پاسخ به سؤالات نیست؟»

گفتم: «چرا، پاسخ به سؤالاتی که بلد، خب این‌ها را بلد نیستم.»

خداحافظی کردند و سالن را ترک کردم. آن‌ها به هم نگاه می‌کردند. بعد دور من جمع شدند و صورتم را بوسیدند و گفتند: «عجب شیخی! صاف می‌گوید بلد نیستم!»

○ یادداشت برداری

زمان شاه به ملاقات یکی از علمای قم که در زندان بود، رفتیم. از پشت میله‌های زندان از او تقاضا کردم: «مرا نصیحتی بفرمایید!» فرمود: «از همین ناتوانی من الهام بگیر و دانستنی‌های خود را یادداشت کن! از اینجا که رفتی، تعدادی دفتر تهیه کن و به‌صورت موضوعی، مطالب خود را در دفترها یادداشت کن.»

من هم چنین کردم، این موعظه در موفقیت من بسیار مؤثر بود.

منابع

۱. زندگی‌نامه و خدمات علمی و فرهنگی حجت‌الاسلام و المسلمین محسن قرائتی. به کوشش محمدرضا جعفر آقایی، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.
۲. وبگاه مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن؛ به نشانی: www.qaraati.ir

۱۳۸۳

تألیف آثار متعدد در حوزه قرآن‌شناسی و اسلام‌شناسی

۱۳۶۹

تأسیس ستاد اقامه نماز

۱۳۶۱

نماینده امام خمینی(ره) در سازمان نهفت سوادآموزی

شماره ۳

آذر ۱۳۹۲

رشد آموزش

۷

متوسطه